

Migration into art: Transcultural identities and art-making in a globalised world

Anne Ring Petersen

Manchester: Manchester University Press, 2017, 248 sider.

Ifølge FN's Flygtningehøjkommissariat var der i juni 2016 på verdensplan 65,3 millioner mennesker, som var tvangsmæssigt fordrevet. Et årti tidligere var antallet 37,5 millioner. Migration er i dag et fænomen, som vedrører snart sagt alle områder af kloden. De seneste årtier er migration, både tvangsmæssig og

mere eller mindre selvolgt, blevet mærkbart intensiveret og udgør et af den globaliserede verdens fremmeste karakteristika. Migration er desuden i dag ikke så meget en midlertidig bevægelse fra et sted til et andet, men en permanent betingelse, under hvilken folks liv udspiller sig. Anne Ring Petersen undersøger i sin seneste bog, hvordan samtidskunst relaterer sig til migration. Frem for at analysere kunst *om* migration, dvs. kunst, der tager migrationsmæssige spørgsmål som sit betydningsindhold, undersøger hun, hvordan transkulturel migration *former* nutidige kunstneriske udtryk og projekter. Denne undersøgelse sker på to niveauer: Dels spørger hun til, hvad et givet værk eller en given kunstnerisk praksis kan sige om de historiske, sociale og kulturelle effekter af migration og globalisering, dels forsøger hun at vise, hvordan værket eller den kunstneriske praksis æstetisk, visuelt og konceptuelt forholder sig til disse effekter, med særlig interesse for kunstnerens udsigelsesposition, hvordan denne kommer til udtryk i værket eller praksisen, og hvilke historiske, kulturelle og diskursive kontekster der omkranser og derved virker ind på dets eller dens udsigelse.

Bogen er struktureret af tre sammenhængende interessefelter: synlighed og anerkendelse, identitet og tilhørsforhold (*belonging*) samt forholdet mellem æstetik og politik. Efter en fyldig introduktion til forskningsfeltet og Ring Petersens egen position i dette behandles de nævnte interessefelter i seks kapitler gennem næranalyser af, hvad hun kalder udvalgte modeleksempler på global samtidskunst: Rina Banerjee, Anish Kapoor, Bharti Kher, Ravinder Reddy, Fred Wilson, Yinka Shonibare, Danh Vo, Ursula Biemann, Isaac Julien med flere. Gennem kapitlerne bevæger hun fokus fra, hvordan den intensiverede globalisering og mobilitet har forandret kunstdiskurserne; over, hvordan migration former individuelle og kollektive identitetsdannelse; kunstneren som en migrantarbejder eller kunstnerisk nomadisme; dekoloniserende kunstneriske interventioner i museer og disses (manglende) repræsentation af migranter; kunstneriske rekonfigurationer af traditionelle identitetsmodeller; til forholdet mellem æstetik, politik og etik med henblik på kunstneriske tematiseringer af migration fra Afrika til Europa og migranternes udelukkelse fra den offentlige sfære.

Bogen trækker på en omfattende forskningslitteratur om samtidskunst, visuel kultur, kulturanalyse, kosmopolitanisme med mere og bygger især videre på T.J. Demos, Nikos Papastergiadis, Marsha Meskimmon og Mieke Bal. Ring Petersens tilgang til feltet er grundlæggende inspireret af Jacques Rancières og Chantal Mouffes teorier om forholdet mellem æstetik og politik, hvor disse to størrelser vanskeligt lader sig adskille, idet det handler om det sanseliges deling, og hvad denne tillader at få del og betydning i samfundet; hvad der er synligt og usynligt, hørbart og ikke-hørbart osv. Med henvisning til Meskimmon og bl.a. Bal beskriver Ring Petersen sin metode som nærlæsning kombineret med en skriven *med* kunst og ikke blot *om* kunst inden for kunsthistoriedisciplinens trygge rammer. At skrive *med* indebærer at bruge næranalysen til at overskride disciplinære grænsedragninger med henblik på at udvikle nye begreber, udlægninger og diskussioner i en bredere historisk og politisk sammenhæng – i nærværende tilfælde især i relation til diskursanalyse, post-

koloniale studier og migrationsstudier. Denne tilgang, der således stadig har øje for de analyserede værker og praksissers æstetiske aspekter, forekommer særdeles produktiv i forhold til en samtidskunst, der hele tiden overskriver sin egen udsigelseskategoriale rammesættelse og ofte ikke længere forstår sig selv som deltager i udviklingen af den kunsthistoriske fortælling, som faget kunsthistorie er bygget op omkring, og som dets analytiske metoder ofte forudsætter.

Ring Petersen opfatter med Stuart Hall migration som en forstyrrende *kulturel* kraft i globaliseringsprocessen. Migranten er et subalternt element i det, hun kalder "globalisering fra oven", men deltager samtidigt i en dereguleret "globalisering fra neden". Diskursen om kunst og globalisering drejer sig mest om det første, mens diskursen om kunst og migration primært vedrører det sidste. Det betyder ifølge Ring Petersen, at socialvidenskabelige begreber om globalisering ofte er uproductive i analyser af visuelle kulturer forstået som materielle kulturer. Her er migrationsbegrebet mere anvendeligt til at indfange "det globale" i kraft af et transkulturelt fokus på konkrete kulturelle møder og udvekslinger. I hendes analyse af samtidskunstens relation til migration (globalisering fra neden) skubbes globaliseringsbegrebet derfor i baggrunden til fordel for begreber som migration, diaspora, eksil, flygtningestatus, fordrivelse, subalterne, kosmopolitanisme, kulturel oversættelse, kreolisering.

Hun fremhæver, at der siden 1990'erne har været to genkommende teoretiske positioner i diskursen om kunst og migration: den postkoloniale og den migrations-æstetiske (*the migratory aesthetics position*), hvor sidstnævnte især er knyttet til Mieke Bal og Griselda Pollock. Den postkoloniale position forbinder hun især med det London-baserede Institute of International Visual Arts (InIVA), grundlagt i 1991, og det ligeledes London-baserede tidsskrift *Third Text*, der blev etableret af Rasheed Araeen i 1987, og som ud over at være en vigtig kanal for postkolonial teori blandt andet har været vigtigt i kritikken af den institutionelle udelukkelse af migrantkunstnere og kategorisering af ikkevestlige kunstnere som "etniske kunstnere", samt i fremhævelsen af eksistensen

af andre modernismer end den vestlige. Det er således især den identitets- og kulturpolitik, som *Third Text* og den såkaldte *New Internationalism* gjorde gældende i den vestlige kunstverden i 1990'erne og 00'erne, der har banet vejen for synliggørelsen af kunstnere med migrant- eller minoritetsbaggrund i vores globale samtidskunst. Hvis postkolonial (identitets)politik især var fremtrædende i 1990'erne og 00'erne, er opmærksomheden blandt dem, Ring Petersen forbinder med den migrationsæstetiske position, i højere grad blevet vendt mod epistemologiske og æstetiske forhold, der blandt andet knytter sig til en følelse af at være udspændt mellem to kulturer, mens de mere direkte politiske spørgsmål kommer i anden række.

Denne diskussion nuancerer hun yderligere i kritisk dialog med Walter D. Mignolo, hos hvem forskellen mellem "postkolonial" og "dekolonial" groft sagt drejer sig om et vestligt postmoderne selvopgør over for en mere geopolitisk bevidst afdækning af den uophævelige sammenhæng mellem modernitet og kolonialitet og en frigørelse fra eurocentrisk postkolonialitet ud fra sydens (*South*) og det tidligere Østeuropas perspektiver. I parentes bemærket kunne det i denne sammenhæng have været interessant også at inddrage det vigtige transnationale projekt *Former West* på BAK, basis voor actuele kunst, 2008-2016, der i stedet for at reproducere betegnelsen *Former East* og dens underforståede bekræftelse af Vesten som historiens sejrherre efter Berlinmurens fald forsøgte at *formerize*, dvs. "fortidiggøre", Vesten og forestillingen om denne som første verden i forhold til resten. Ring Petersen argumenterer overbevisende for, at betegnelserne "postkolonial" og "dekolonial" ikke så let lader sig adskille, og at dekolonial tænkning kan ses som en variant af kolonialitetskritik, en særlig måde at praktisere denne kritik på, som overskrider *academias* rammer og forbinder kunst, aktivisme og videnskab. Hun kritiserer således Mignolo for at overse det æstetiske betydning i Fred Wilsons intervention på The Maryland Historical Society, hans *Mining the Museum*, og at den var politisk i kraft af det æstetiske. I den komplekse relation mellem verden og værk er bestemmelsen "postkolonial" hos Mignolo hentet fra verden og ikke værket, mens "det æstetiske"

i Ring Petersens optik er noget, der knytter sig til værkets generiske og formelle aspekter og til dets konnotative sprog som en afgørende del af værkets indhold. Hun peger ligeledes på, hvordan kunst og æstetik ikke lader sig adskille fra hverdagslivets sociale virkelighed. Selvom Ring Petersen, som det turde fremgå, allerede opererer med et meget sofistikeret og tidssvarende kunstbegreb, kunne det i denne sammenhæng være gavnligt at få uddybet relationen mellem kunst og æstetik endnu mere, idet disse to størrelser indimellem har det med at fungere som synonymmer. Hvis den migrationsæstetiske tilgang prioriterer de pågældende kunstværkers æstetiske potentiale frem for postkolonialt at fokusere på kunstnernes kulturelle identitet, hvad indebærer da dette i forhold til værkeres status som *kunst* (fx når samtidskunsten hævdes at være postkonceptuel)?

Ud over at give en meget grundig og klar introduktion til de komplicerede teoretiske spørgsmål, der knytter sig til forholdet mellem samtidskunst og migration og til, hvordan vi overhovedet kan gå kulturalytisk til dette forhold, indeholder bogen en række glimrende eksemplificerende værker- og praksisanalyser. Her kan særligt fremhæves analyserne af identitetsforhandling på tværs af lande og kulturer i værker af Shonibare, Kher og Danh Vo, hvori Ring Petersen på baggrund af en intersektionel tilgang fremlæser en dynamisk identitetsproduktion, der fremkommer gennem en imaginativ rekonfiguration af fortiden, herunder ikke mindst kolonialhistorien, og gennem mange forskellige og skiftende identifikationsformer og tilhørsforhold – hun kalder derfor disse værker “postidentitetskunst”. Desuden bør analysen af Isaac Juliens *Western Union: Small Boats* fra 2007 (blandt mange andre steder vist på ARoS i 2018) fremhæves for ikke blot at afdække den øgede grænsekontrol og de hertil knyttede sikkerhedsmæssige foranstaltningers betydning for uønskede immigranter, men for også at gå nuancerende ind i værkets fokalisation og tidslige forhold. Her demonstrerer Ring Petersen på elegant vis T.J. Demos’ pointe, at kunst ikke bliver politisk ved blot at kommunikere et politisk budskab, men ved at intervenere i selve kommunikationens former, ved overbevisende at

argumentere for, at det æstetiske i *Western Union: Small Boats* har en foruroligende effekt, som inddrager beskueren i selve migrationens tid og rum.

Overordnet set fungerer migrationstemaet som et godt greb og en god vinkel på vores globaliserede samtid, idet det giver diskussioner, som ellers ofte let bliver abstrakte og diffuse, substans og fokus og virker produktivt åbnende for værkanalyserne. Anne Ring Petersens bog, der er langt mere righoldig, end jeg her har kunnet gøre rede for, er samtidig et overbevisende argument for, at kunstvidenskaben kan – og bør – tænke *med* og ikke udelukkende *om* socialt engageret samtidskunst, her kunst formet af migrationsprocesser. *Migration into art* er en glimrende, grundig og omfattende introduktion til temaet, det forskningsfelt, der behandler det, og de teoretiske og metodologiske diskussioner, det giver anledning til. Den gør os både klogere på samtidskunstens forandrede politiske og sociale karakter og på nødvendigheden af at udvikle nye kulturvidenskabelige måder at analysere den på.

JACOB LUND